

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЬЮ-ДІЛІДЖЕНСУ ЯК РІЗНОВИДУ АУДИТОРСЬКО-КОНСАЛТИНГОВИХ ПОСЛУГ

Д.В. Драгомир, студентка
Л.О. Волощук, д.е.н., професор
Державний університет «Одеська політехніка», м. Одеса
О.Р. Форошевська, студентка
С.В. Сирцева, к.е.н., доцент
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

Посилення інтеграцій у світовий економічний простір, активізація на глобальному рівні процесів інвестування, зростання необхідності в надійній та повній інформації про партнера при укладенні угоди – все це пов'язано з появою терміну дью-ділідженс в нашій країні. Проведення процедури дью-ділідженс в Україні ще не набуло достатнього розвитку, тому ця тема потребує поглибленого дослідження. На сьогоднішній день у чинному законодавстві України відсутнє тлумачення терміну дью-ділідженс, відповідно відсутні і механізми, які регламентують порядок його проведення.

Проведення дью-ділідженсу – це процес або зусилля, спрямовані на збір та аналіз інформації перед прийняттям рішення або проведенням операції. Цей термін застосовується до багатьох ситуацій, але особливо до ділових операцій. Дью-ділідженс здійснюють інвестори, які хочуть мінімізувати ризик, брокери-дилери, які хочуть забезпечити, щоб сторона будь-якої операції була повністю проінформована про деталі, та компанії, які розглядають можливість придбання іншої фірми. Одним з найбільш повних є визначення дью-ділідженсу, як глибокого і комплексного аналізу усіх аспектів фінансово-господарської діяльності підприємства: організаційних, правових, фінансових, маркетингових, податкових, політичних, ринкових, технологічних та ін. [1]. «Дью-ділідженс» може проводитися в різних напрямках. На рис.1 представлено один з підходів до класифікації «дью-ділідженс» [2].

Рисунок 1 – Види «дью-ділідженс» (джерело: узагальнено на засадах джерел [2,3])

Водночас, ані щодо виокремлення видів «дью-ділідженс», ані щодо визначення їх змістового наповнення досі не існує єдиної усталеної думки.

Так, щодо фінансового дью-ділідженс вважаємо, що наведене на рис.1 його визначення, що передбачає по суті здійснення ретроспективного аналізу фінансової звітності, є достатньо обмеженим. Перевірка фінансового стану компанії звичайно базується на відомому інструментарії фінансового аналізу (аналізу фінансової звітності) - розрахунку коефіцієнтів, які характеризують результати діяльності підприємства [4]. Водночас, оцінка ризиків, яку можна розглядати як, власне, мету проведення «дью-ділідженс», потребує й детальних досліджень процесів планування фінансово-господарської діяльності (зокрема, фінансової стратегії) та забезпечення фінансово-економічної безпеки компанії [5]. В рамках даного напрямку досліджень вивчається здатність компанії приносити дохід. Часто паралельно проводиться аудиторська перевірка підприємства, в ході якої аналізується правильність ведення бухгалтерського обліку. Проте, фінансовий дью-ділідженс – це й не аудит, оскільки він в себе включає набагато більший обсяг досліджень, не лише розглядає історичні фінансові результати бізнесу, але також дає професійну та незалежну думку про майбутнє.

Враховуючи різноспрямованість дью-ділідженс останнім часом ця процедура все частіше розглядається як різновид аудиторсько-консалтингових послуг.

Аудиторська діяльність в Україні, як і інші професійні області, продовжують стрімко набирати оберти. Розвиток обумовлений постійно мінливими умовами нашої ринкової економіки. З появою нових процесів і явищ на українському ринку капіталу формуються і нові потреби користувачів фінансової інформації в більш прогресивних видах аудиторсько-консалтингових послуг. Аудит та консалтинг потребує швидкої реакції на пропозиції інвесторів, сучасних розробок і ефективних професійних послуг. У зв'язку з цим важливе значення мають як розвиток практичної діяльності, так і вдосконалення теоретико-методологічних основ для реалізації професійних послуг в області аудиту та консалтингу. Серед таких послуг на сьогоднішній день набирає популярність процедура дью-ділідженс, як така, в ході якої здійснюється інвестиційне дослідження з встановленням ризиків.

У той же час, дью-ділідженс можна вважати супутньою послугою аудиту, оскільки дана перевірка передбачає збір, підготовку і аналіз інформації, а відповідно до Міжнародних стандартів аудиту, супутні послуги охоплюють узгоджені процедури і підготовку інформації. На практиці послуги з проведення дью-ділідженсу виявляються як аудиторськими, так і консалтинговими компаніями. У зв'язку з тим, що основною метою дью-ділідженсу є оцінка ризиків при прийнятті рішень про придбання об'єкта інвестування, виникають істотні відмінності від цілей проведення аудиту (таблиця 1).

Таблиця 1 – Відмінності аудиту та дью-ділідженсу (джерело: узагальнено на засадах джерел [1,2,3])

Критерій	Аудиторський підхід	Підхід, застосований в ДД
Обсяг і характер процедури	Визначається національними стандартами кожної країни	Деталі процедури, в тому числі проведення здійснюється на вибірковій основі, за погодженням з клієнтом. Все гуртується на ключових аспектах угоди
Ризик	Ризик видачі невідповідної думки про достовірність звітності	Ризик отримання збитків при придбанні об'єкту інвестування
Вираження думки	Вираз думки про достовірність фінансової звітності	Думка не висловлюється

Продовження таблиці 1

Критерій	Аудиторський підхід	Підхід, застосований в ДД
Матеріальність	Рівень матеріальності визначається виходячи з професійного судження аудитора	Рівень матеріальності може бути визначений виходячи з вимог клієнта
Об'єкт перевірки	Історична фінансова інформація (фінансова звітність)	Інформація, узгоджена з замовником
Результати роботи	Вираз думки про достовірність звітності, складеної на основі історичних даних	Визначення ключових аспектів угоди, що впливають на: ціну угоди; фінансування / структурування угоди; умови і наслідки, встановлені в договорі купівлі продажу
Період перевірки	Основний аналіз базується на історичних періодах	Аналіз може включати прогностичні періоди
Формат презентації	Форма звіту (висновку) визначається національними стандартами кожної країни	Немає встановленої форми презентації звіту. Зазвичай представлений у вигляді письмового звіту, але також може бути у вигляді короткого резюме ключових аспектів

Варто зазначити, що для української аудиторської практики дью-ділідженс – порівняно молодий напрям професійної діяльності. Разом з тим нормативно-правові основи проведення дью-ділідженсу в законодавстві України чітко не закріплені. Крім того, думки вчених про класифікацію дью-ділідженсу в системі аудиторських послуг розходяться. Наприклад, В.В. Керімов приходять до висновку, що досліджувана «Послуга з дью-ділідженсу носить комплексний змішаний характер: з одного боку, вона частково відноситься до аудиторських послуг, так як при її проведенні застосовуються процедури аудиту ..., а з іншого – відноситься до інших пов'язаних з аудиторською діяльністю послуг, так як при її застосуванні використовується комплекс послуг, що не відносяться безпосередньо до аудиторської діяльності» [2].

На думку Кутер М. та Антонової Н. [6] концепція процедури дью-ділідженс має містити такі елементи: робоча гіпотеза, опис суті, мети, функцій, напрямків, основоположні принципи і підходи до проведення інвестиційного дослідження, визначення суб'єкта, об'єкта і сторін дью-ділідженс, методи й інструменти, застосовані в ході процедури (рис.2)

Як видно, при розробці концепції приділялася увага, що в даний час існує об'єктивна необхідність в інноваційному розвитку теоретико-методологічних основ аудиторської діяльності, в створенні умов для подальшого вдосконалення професійної практики з надання супутніх та інших аудиторських послуг. Це дозволить підвищити якість надання аудиторсько-консалтингових послуг нарівні з аудитом в цілях відповідності сучасним інформаційним потребам.

Сьогодні для учасників українського ринку все більш очевидною стає необхідність управління ризиками своєї діяльності, поліпшення управління фінансами. Формування нових взаємозв'язків компаній, необхідність модернізації виробництва, розвитку відносин з інвесторами і можливість виходу на міжнародні ринки капіталу призвели до того, що вимога прозорості діяльності сьогодні – обов'язкова. Дью-ділідженс можна охарактеризувати як один з основоположних етапів покупки активів, що допомагає інвестору сформувати повне уявлення про можливі ризики на момент присвоєння майна. Проведення дью-ділідженсу

допомагає розкрити і нівелювати ризики, що виникають у інвестора, а також встановити більш точну вартість інвестиції.

Втім, дью-ділідженс, як процедура незалежної зовнішньої експертизи, набуває все більшої актуальності не тільки в процесах інвестування та, зокрема, прийняття рішень про злиття/поглинання, але й при прийнятті рішень щодо будь-яких контрагентських відносин з компанією. Аналогічно внутрішньому аудиту замовниками дью-ділідженс все частіше виступають не тільки зовнішні контрагенти та потенційні інвестори, а й самі власники підприємств.

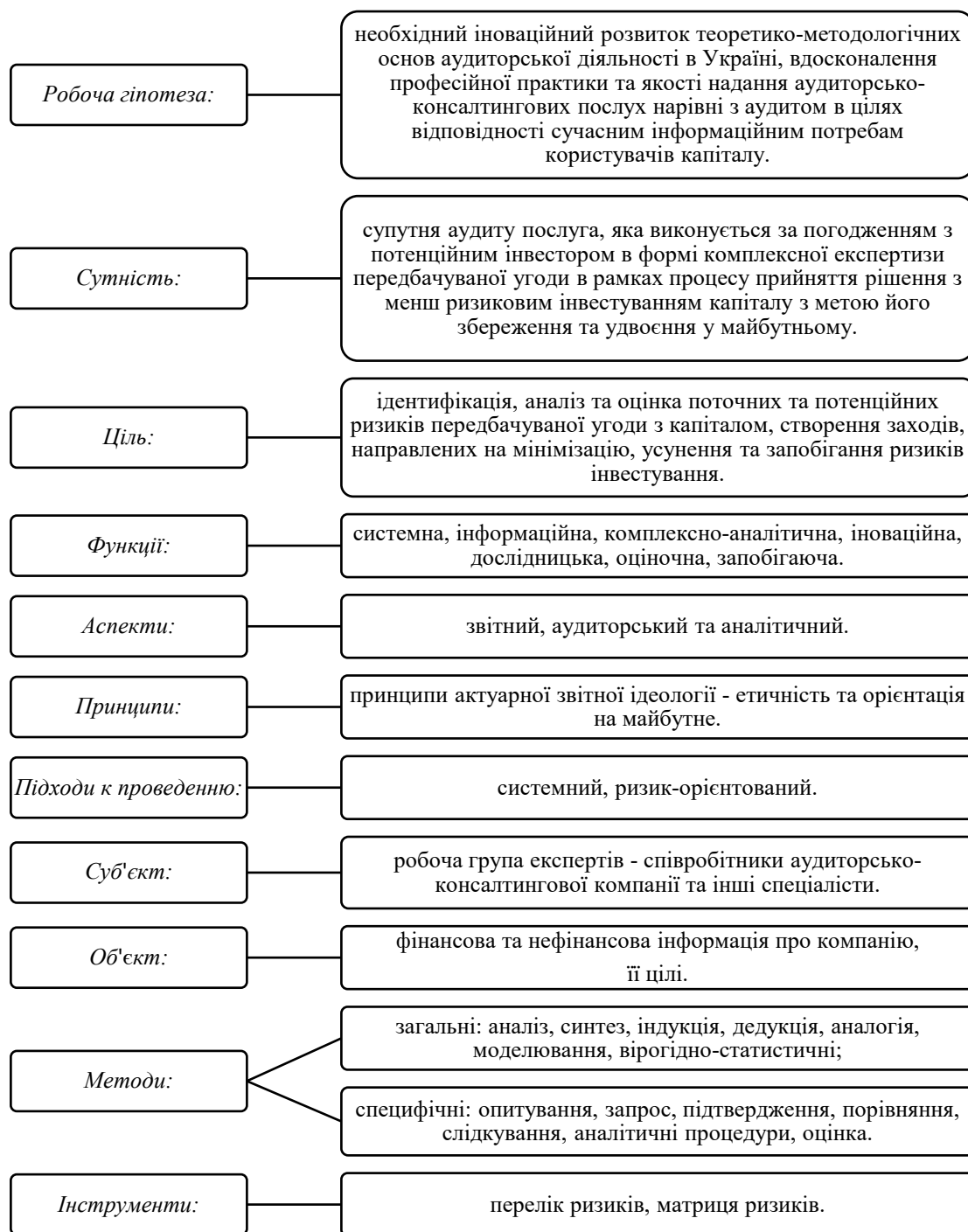

Рисунок 2 – Концепція процедури «Дью-Ділідженс» (джерело: узагальнено на засадах [6])

Огляд як зарубіжних джерел [3,7,8], так і пропозицій з надання послуги дью-ділідженс міжнародними та вітчизняними консалтинговими компаніями [9,10] дозволяє зробити висновок про відсутність єдиного погодженого розуміння його сутності, видів, етапів та напрямків, методів та інструментарію досліджень. З одного боку – це є особливістю консалтингу, змістовне наповнення якого не є регламентованим, а обсяг-якість пропонованої послуги є конкурентною перевагою консалтингової фірми. З іншого – спотворює розуміння дью-ділідженс, як економічної категорії.

Отже, подальший розвиток дью-ділідженс, як аудиторсько-консалтингової послуги в Україні, потребує формування узгодженого з вимогами ринку та вітчизняного нормативно-правового кола теоретико-методичного та інструментального базису її надання.

Література:

1. Використання Due Diligence в обґрунтуванні передінвестиційних рішень у секторах національної економіки: колективна монографія / Балджи М.Д., Доброва Н.В., Карпов В.А. [та ін.]; Одеський національний економічний університет. – Одеса: ПромАрт, 2018. – 335 с.
2. Керімов В.В. Дью-ділідженс як спеціальна процедура аудиту інтелектуальної власності та як об'єкт інтелектуальної власності. Економіка та управління: проблеми, рішення. 2014. №3 (27). С. 47-51.
3. Rosenbloom A.H. Due Diligence for Global Deal Making: The Definitive Guide to Cross-Border Mergers and Acquisitions, Joint Ventures, Financings and Strategic Alliances. USA. 2002.
4. Волощук Л.А. Финансовый анализ : [учебн. пособ.] / Л.А. Волощук, М.А. Юдин; [под ред. С.В.Филипповой]. – К.: Кафедра, 2012. – 320 с.
5. Волощук Л.О., Науменко К.І. Фінансова стратегія в управлінні розвитком та економічною безпекою підприємств. Економічний журнал Одеського політехнічного університету. 2017. № 1 (1). С.23–30. URL: <http://economics.opu.ua/ejoru/2017/No1/23.pdf>.
6. Кутер М.И., Антонова Н.А. Концепция процедуры дью-дилидженс как современной аудиторско-консалтинговой услуги. Учет. Анализ. Аудит. 2016; (6):51-65. <https://doi.org/10.26794/2408-9303-2016--6-51-65>
7. Mladenov A., Maslarova Y. Assessment Methodology for Performing Regulatory Due Diligence Based on a Quantitative Approach. USA. 2010.
8. Colwell C.A., & Wasserstrum D.J. Mergers and acquisitions: employee benefit, plan due diligence. Sage Publications. 2018. URL: <http://cbr.sagepub.com/content/37/6/47.abstract>.
9. «Дью Ділідженс». BDO – Україна. <https://www.bdo.ua/uk-ua/services-2/consulting/due-diligence>
10. Фінансовий та податковий дью-ділідженс в Україні. ТОВ «Юнітс Консалтинг Лтд.». https://www.accounting-ukraine.kiev.ua/due_diligence_ukraine.htm
11. Voloshchuk Lidiia. Directions of reduction of the audit risks in the conditions of the electronic economy /Viera Bartosova, Lidiia Voloshchuk, Yuliia Romanovska, Olha Podra, Galyna Ivanyshyna// Academy of Accounting and Financial Studies Journal. 2019. - Volume 23, Special Issue 2. Режим доступу: <https://www.abacademies.org/journals/month-august-year-2019-vol-23-issue-2-journal-aafsj-past-issue.html>